

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Кафедра аудіовізуального мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи художнього гриму»

(шифр та назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

перший(бакалаврський) / другий (магістерський) / третій (освітньо-науковий)

галузь знань 02 Культура і мистецтво

спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

освітньо-професійні програми «Графіка», «Станковий живопис», «Стріт-арт та монументальне мистецтво», «Станкова та монументальна скульптура», «Реставрація та експертиза творів мистецтва», «Мистецтвознавство»

факультет «Образотворче мистецтво»

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи художнього гриму» для здобувачів вищої освіти 2 курсу першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» ОПП: «Графіка», «Станковий живопис», «Стріт-арт та монументальне мистецтво», «Станкова та монументальна скульптура», «Реставрація та експертиза творів мистецтва», «Мистецтвознавство»

Розробники: Викладачка кафедри АВМ Хомутецька Олена Петрівна

Олена ХОМУТЕЦЬКА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

Робоча програма розроблена кафедрою Аудіовізуального мистецтва та затверджена протокол від «12» грудня 2025 року № 5

Завідувач кафедри

Анна БАТЮК

(підпис)

(ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО

Декан _____ факультету

Ганна КУРІННА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою ХДАДМ

Протокол від «25» грудня 2025 року № 25-05

АНОТАЦІЯ
до навчальної дисципліни
«Основи художнього гриму»

Дисципліна «Основи художнього гриму» належить до циклу вибіркових дисциплін та вивчається на другому році навчання здобувачами вищої освіти мистецьких спеціальностей і освітньо-професійних програм, пов'язаних з аудіовізуальним, образотворчим мистецтвом та дизайном. Дисципліна спрямована на формування у студентів базових теоретичних знань і практичних навичок у сфері художнього гриму як складової образотворчої та сценічної культури. У процесі навчання студенти опановують основи гримерних технік, принципи роботи з обличчям і тілом людини, особливості корекційного, характерного та образно-стилістичного гриму, а також знайомляться з основними матеріалами та інструментами гримерної практики. Особлива увага приділяється взаємозв'язку гриму з костюмом, світлом, пластикою актора та загальною художньою концепцією сценічного або екранного твору. У межах дисципліни розглядаються історичні та сучасні підходи до художнього гриму, його роль у створенні характеру персонажа, підкресленні драматургії образу та посиленні емоційного впливу на глядача. Під час вивчення окремих тем аналізуються приклади з театральної та кінематографічної практики, а також з сучасного аудіовізуального середовища.

Курс є важливим етапом професійної підготовки майбутніх митців, оскільки сприяє розвитку образного мислення, художнього смаку та практичних умінь роботи з людським обличчям як пластичним матеріалом. Засвоєння дисципліни створює підґрунтя для подальшого вивчення спеціалізованих фахових курсів і підготовки студентів до професійної діяльності у сфері сценічного, екранного та візуального мистецтва.

ABSTRACT
to the course
“Fundamentals of Artistic Makeup”

The course “*Fundamentals of Artistic Makeup*” belongs to the cycle of elective disciplines and is taught in the second year of study to higher education students of art-related specializations and educational and professional programs connected with audiovisual arts, fine arts, and design. The course is aimed at developing students’ basic theoretical knowledge and practical skills in the field of

artistic makeup as an integral component of visual and stage culture. In the course of study, students master the fundamentals of makeup techniques, principles of working with the human face and body, the specifics of corrective, character, and image-stylistic makeup, and become familiar with the main materials and tools used in professional makeup practice. Particular attention is paid to the interrelationship between makeup and costume, lighting, the actor's physical expressiveness, and the overall artistic concept of a stage or screen work. Within the course, historical and contemporary approaches to artistic makeup are examined, as well as its role in shaping a character, emphasizing the dramaturgy of an image, and enhancing the emotional impact on the audience. During the study of specific topics, examples from theatrical and cinematic practice, as well as from the contemporary audiovisual environment, are analyzed.

The course is an important stage in the professional training of future artists, as it contributes to the development of imaginative thinking, artistic taste, and practical skills in working with the human face as a plastic medium. Mastery of the discipline provides a foundation for further study of specialized professional courses and prepares students for professional activity in the fields of stage, screen, and visual arts.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 Культура і мистецтво (шифр і назва)	вибіркова	
	Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (шифр і назва)	Мова навчання: <u>українська</u>	
Модулів – 1	Освітня програма «Графіка», «Станковий живопис», «Стрит-арт та монументальне мистецтво», «Станкова та монументальна скульптура», «Реставрація та експертиза творів мистецтва», «Мистецтвознавство»	Рік підготовки:	
Змістових модулів –		2-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестри	
		4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних 4-й семестр - 2	Рівень вищої освіти <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції	
		-	
		Практичні	
		30	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		60	
Індивідуальні завдання:			
-			
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Основи художнього гриму» є теоретичні та практичні засади художнього гриму як складової образотворчого, сценічного та аудіовізуального мистецтва, принципи створення образу персонажа засобами гриму, основні техніки, матеріали й засоби художнього гриму, а також закономірності взаємодії гриму з іншими компонентами сценічного та екранного образу.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна тісно пов'язана з такими дисциплінами, як: «Живопис», «Композиція», «Кольорознавство», «Основи образотворчого мистецтва», «Історія мистецтва» / «Історія театру і кіно», «Сценографія», «Акторська майстерність» (за наявності в ОПІ), «Основи режисури» / «Основи екранної мови». Засвоєння дисципліни ґрунтується на знаннях, отриманих у межах загальнохудожньої та фахової підготовки, і водночас створює основу для подальшого вивчення спеціалізованих дисциплін, пов'язаних із сценічним, екранним та візуальним мистецтвом.

Зміст навчальної дисципліни передбачає виконання: практичних робіт з опанування базових технік художнього гриму; індивідуальних завдань зі створення корекційного, характерного та образно-стилістичного гриму; вправ з роботи з формою обличчя, кольором, фактурою та світлотінню; аналізу візуальних прикладів із театральної, кінематографічної та сучасної аудіовізуальної практики; творчих завдань, спрямованих на розробку цілісного гримерного образу персонажа відповідно до заданої художньої концепції; самостійної роботи, що включає підготовку ескізів, референсів та концептуальних рішень; поточного та підсумкового контролю у формі переглядів практичних робіт, презентацій і захисту творчих завдань.

Метою викладання навчальної дисципліни є: формування професійних знань і навичок в роботі з гримом та косметичними засобами як із матеріалом. Вивчення особливостей різноманітних гримерних матеріалів та технік. Здобуття навичок створення образу шляхом гримування.

Завдання навчальної дисципліни полягають в ознайомленні із різноманітними гримерними матеріалами та інструментами, основними техніками нанесення різних видів гриму, принципами розробки образів відповідно до змісту та характеру заходу.

3. Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни (згідно з освітньою програмою)

Компетентності, якими повинен оволодіти	Програмні результати навчання
---	-------------------------------

здобувач	
<p>ЗК 1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2 Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 6 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 7 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 8 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 9 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК 10 Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК 11 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>ЗК 12 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>СК 1 Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального</p>	<p>ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.</p> <p>ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.</p> <p>ПРН 12. Враховувати психологічні особливості у процесі навчання, спілкування та професійної діяльності..</p> <p>ПРН 13. Застосовувати сучасне програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями).</p> <p>ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва. реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі</p>

середовища.

СК 3 Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.

СК 4 Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 5 Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

СК 6 Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення мистецькому творі.

СК 7 Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.

СК 9 Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Вступ. Дисципліна «Основи художнього гриму»

Тема 2. Загальні прийоми гримування

Тема 3. Умовні грими

Тема 4. Віковий грим

Тема 5. Спецефекти в гримі

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Вступ. Дисципліна «Основи художнього гриму»			6			12
Тема 2. Загальні прийоми гримування;			6			12
Тема 3. Умовні грими			6			12
Тема 4. Віковий грим			6			12
Тема 5. Спецефекти в гримі			6			12
Разом за змістовим модулем 1	90		30			60
Всього годин						

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Вступ. Дисципліна «Основи художнього гриму»	
Види гримерних матеріалів та інструментів, правила безпеки в гримі.	2
Тема 2. Загальні прийоми гримування;	
Форма обличчя	2
Форми очей	2
Світлотінь та колір	2
Техніки гримування (розтушовка, графічність)	2
Текстурування, техніка трафарету	2
Тема 3. Умовні грими	
Грим в різних жанрах	2
Грим в театрі різних країн	2
Грим в мюзиклі	2
Грим в кіно та на телебаченні	2
Казковий та фантазійний грим	2
Тема 4. Віковий грим	
Техніки зістарювання	2
Тема 5. Спецефекти в гримі	
Матеріали для спецефектів	2
Ефекти поранення та ушкоджень	2
Лайфхаки в гримі, швидкі ефекти	2
Всього	30

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Вступ. Дисципліна «Основи художнього гриму»	
Аналіз списку матеріалів з наданої презентації	2
Вивчення правил безпеки (за конспектом викладачки)	2
Тема 2. Загальні прийоми гримування;	
Відпрацювання западин та об'ємних частин обличчя засобами гриму	2
Відпрацювання різних форм очей засобами гриму	2
Відпрацювання розтушовки та графічних ліній різними гримерними матеріалами (аквагрим, масляний грим, косметичні засоби)	4
Тема 3. Умовні грими	
Відпрацювання театрального гриму (персонаж на вибір)	4
Відпрацювання гриму в мюзиклі (персонаж на вибір)	4
Відпрацювання циркового гриму (персонаж на вибір)	4
Відпрацювання казкового, фантастичного гриму (персонаж на вибір)	4
Відпрацювання гриму в кіно (персонаж на вибір)	4
Тема 4. Віковий грим	
Відпрацювання гриму різного віку (різні рівні зістарювання)	4
Відпрацювання вікового гриму на моделі	4
Тема 5. Спецефекти в гримі	
Виготовлення та застосування пластичної маси для спецефектів в домашніх умовах	4
Швидкі ефекти	4
Поранення, ушкодження, опіки	4
Фантастичні текстури шкіри	4
Створення образу із використанням спецефектів	4
Всього годин	60

9. Методи навчання

Навчання з дисципліни «Основи художнього гриму» має практично-орієнтований характер. Викладачкою застосовуються короткі вступні пояснення та презентації теми з використанням візуальних матеріалів. Основним методом навчання є практична робота здобувачів, що передбачає демонстрацію гримерних технік викладачем та подальше самостійне виконання гриму студентами. У процесі занять використовуються методи показу, індивідуального консультування, аналізу та обговорення результатів практичних робіт.

10. Методи контролю

11. Критерії оцінювання результатів навчання:

- загальні критерії оцінювання результатів навчання;

- критерії оцінювання семінарських/практичних занять;
- критерії оцінювання самостійної роботи;
- критерії оцінювання модульного контролю тощо.

12. Розподіл балів, які отримують студенти (зразок)

ЗАЛІК

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
1 модуль										
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2					
T1	T2	T3	T4	CP	T5	T6	T7	T8	CP	100
0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Основна:

1. Лосев М., Шатохін І. Майстерність гриму. Державне видавництво «Образотворчого мистецтва і музикальної літератури УРСР», Київ, 1960. 84 с.
2. Шатохін І. Грим у театрі і кіно. / І. Шатохін. – К.: Мистецтво, 1971. – 170с
3. Bert Broe. Theatrical makeup. Sunflower Books. 1987. 96 p.
4. Красильникова О. Історія українського театру ХХ сторіччя. Київ: Либідь, 1999. 208 с.
5. Torene Stivil. Amy Dunkleberger. So you want to work in set design, costuming or make-up? Enslow Publishers. 2008. 128 p.
6. Todd Debreceni. Special Makeup Effects for Stage and Screen: Making and Applying Prosthetics. Routledge; 3rd edition. 2018. 530 p.

7. Медведєва В. В. Семіотичний аспект мистецтва гриму / В. В. Медведєва // *Культура України*. - 2014. - Вип. 46. - С. 228-235.
8. Малярчук К. Г. Особливості використання гриму в українському театральному мистецтві. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 2019. Вип. 40. С. 45-50.
9. Хомуцька О. П. Грим в українському кінематографі: від традиційних методів до сучасних технік. *Архітектура та мистецтвознавство: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. «Теоретико-практичні аспекти розвитку науки, освіти та суспільства»*. Рівне, 2023. С. 39-40.
10. Хомуцька О. П. Образ козака в українському кінематографі 1970-2022 років: художні та стильові особливості гриму. *Аудіовізуальні практики: зб. матеріалів доп. учасн. І наук. - практич. конф. «Сучасний мистецький дискурс очима молодих науковців»*. Харків, 2023.
11. Хомуцька О. П. Еволюція гриму в кінематографі України 1920-х-2023 років. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого: Збірник наукових праць*. 2023. Вип. 33. С. 139 – 144.